

גרגרנית גלילנית *Trigonella cylindracea* - צמח

חודש שבט תשע"ח

שיר ורד

=====

גרגרנית גלילנית *Trigonella cylindracea* (קטניות) הינה צמח חד-שנתי הגדל בקרקעות חוליות במישור החוף ובנגב הצפוני. **גרגרנית גלילנית** נובטת מיד לאחר הגשמים הגדולים הראשונים ומצמיחה גבעולים שרועים או אלכסוניים, מהם יוצאים עלים מסורגים בעלי פטוטרת קצרה (כ-1-2 ס"מ) וטרף המחולק לשלושה עלעלים, כאשר העלעל המרכזי נישא על עוקץ קצר (כ-2 מ"מ). העלעלים יתדיים, שפתם משוננת בחציה העליון. 2 עליו הלוואי התמימים, קצרים וצמודים לבסיס הפטוטרת. התפרחת צפופה ויוצאת בחלקו העליון של עוקץ התפרחת שאורכו כ-15 מ"מ. מספר הפרחים בתפרחת בסביבות 10 (בין 5 ל 15) והם פרושים כמעט אופקית (כלומר במאונך לעוקץ התפרחת). כל פרח נישא על עוקץ קצרצר. בכל פרח גביע צינורי באורך של כ-2 מ"מ ובראשו 5 שיניים קצרות ומשולשות. הכותרת פרפרנית וצבעה צהוב, באורך של כ-5 מ"מ. התרמילים גליליים, מכוסים שערות הדוקות ומלבינות ולרוב כפופים כקשת. בתוך התרמיל מספר זרעים (פחות מ 10) גליליים המופצים באביב המאוחר.

גרגרנית גלילנית. צילם: שיר ורד ©

מימין - מראה הצמח בעת הפריחה: התפרחות צפופות, הפרחים פרושים אופקי.

כל פרח נושא על עוקץ קצרצר. הכותרת פרפרנית וצהובה.

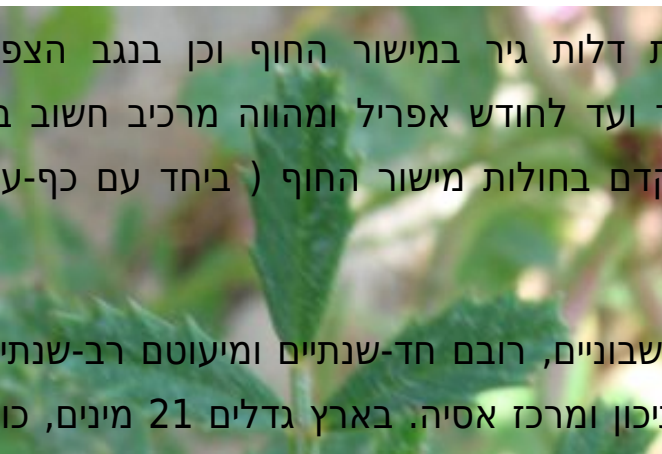
משמאל - טרף העלה מחולק ל-3 עלעלים. העלעל המרכזי נושא על עוקץ קצר. העלעלים יתדיים, שפתם משוננת בחציה העליון.

גרגרנית גלילנית. צילם: שיר ורד ©

מימין - פריחה ופירות; משמאל - תרמילים גליליים ורשתיים בעלי שערות הדוקות ומכסיפות

גרגרנית גלילנית גדלה בקרקעות חוליות דלות גיר במישור החוף וכן בנגב הצפוני. **גרגרנית גלילנית** פורחת החל מסוף ינואר ועד לחודש אפריל ומהווה מרכיב חשוב בגל הפריחה הפרפרני הצהוב של האביב המוקדם בחולות מישור החוף (ביחד עם כף-עוף, פרסה, מיני אספסת ועוד).

הסוג גרגרנית כולל כ 70 עד 150 מינים עשבוניים, רובם חד-שנתיים ומיעוטם רב-שנתיים. מרכז התפוצה של הסוג הוא מזרח הים התיכון ומרכז אסיה. בארץ גדלים 21 מינים, כולם חד-שנתיים. שמו המדעי של הסוג ניתן לו על פי עליו המחולקים ל 3 לעלים, אם כי תכונה זו אופיינית גם לסוגים קרובים כגון תלתן, אספסת, דבשה ועוד. שמו המדעי של המין ניתן לו על שם צורתם דמויית הגליל של הזרעים. מקור שמו העברי של הסוג לא ברור, יש המקשרים את השם עם הצמח גדגדנית המוזכר במסכת ערובין בתלמוד וזאת על פי פירושו

של רבי שלמה לוריא שתרגם אותו להנדקוקי בשפה הערבית (בתלמוד וכן בשפה הערבית המדוברת כיום קרויה **גרגרנית החילבה** = **גרגרנית יוונית** בשם "חנדקוק"). יש לציין שרוב הפרשנים מקשרים דווקא את הצמח תלתן המוזכר רבות במשנה עם המין גרגרנית החלבה. שם המין בעברית ניתן כתרגום מילולי של השם המדעי. בעבר היה קרוי הצמח "גרגרנית גלילית", אך בגלל שהשם מטעה ויוצר אשליה שהצמח גדל באזור הגליל שונה שמו **לגרגרנית גלילנית**.

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: ורד ש 2018 גרגרנית גלילנית *Trigonella cylindracea* - צמח חודש שבט תשע"ח, צמח החודש העברי, כתב-עת "כלנית" מספר 5.

[גרגרנית גלילנית *Trigonella cylindracea* - צמח חודש שבט תשע"ח](#)

=====